

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC/BBLBAC

Høst 2023

Kandidatnummer: 1622

Tittel: Leke for å leke, eller leke for å lære?

Fag:

Barns utvikling, lek og læring

Hovedbegreper i oppgaven:

Lek, læring, lekens egenverdi og barnesyn

Stavanger 05.01.2023

Sammendrag

I denne bacheloroppgaven har jeg undersøkt problemstillingen «*Hvordan kan man bruke lek som et utgangspunkt for læring, uten at det går på bekostning av lekens egenverdi?*». Jeg har benyttet meg av kvalitativ dokumentanalyse som metode for å få en forståelse av hva litteraturen sier om barnehagelærerens holdninger og syn på barn og lek, og da særlig lekens egenverdi. Som kommende barnehagelærer er det viktig å være reflektert rundt og bevisst på hva faglitteraturen sier om noe av de viktigste delene av barns liv; lek og læring.

Sentrale begrep i denne oppgaven er lek og læring, lekens egenverdi og barnesyn.

I mitt arbeid for å søke svar på problemstillingen har jeg vært bevisst på at jeg og mine tolkninger er min største feilkilde, og har derfor forsøkt etter beste evne å forholde meg nøytral og objektiv til funnene i litteraturen. Etter å ha gått i dybden i bøkene sitter jeg igjen med en større forståelse og respekt for barns lek og dens egenverdi, samt betydningen av å være bevisst på ens egne holdninger og sitt eget barnesyn. Litteraturen jeg har valgt å bruke fremmer to sider av problemstillingen. «Lekelyst i barnehagen» vektlegger barns frie og spontane lek, mens «Lekende læring» vektlegger hvordan barnehagelæreren kan bruke leken som et verktøy for læring. Det viktigste jeg konkluderer med etter endt arbeid, er at lek og læring er en naturlig del av barns hverdag, og som barnehagelærer er det viktig å kunne ivareta og verne om lekens egenverdi.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	2
1.2 Oppgavens oppbygging	2
1.3 Avgrensning	3
2.0 Teori	3
2.1 Lek og læring.....	3
2.2 Barnesyn.....	4
2.3 Vygotskji og Dewey.....	6
3.0 Metode	7
3.1 Kvalitative forskningsmetoder	7
3.2 Valg av metode	8
3.3 Valg av dokumenter	8
3.4 Objektivitet, kildekritikk og feilkilder	9
4.0 Kort presentasjon av dokumentene	10
4.1 Lekelyst i barnehagen – hvordan fremme lekens egenverdi.....	10
4.2 Lekbasert læring.....	10
5.0 Empiri og analyse	11
5.1 Lekelyst i barnehagen	11
5.1.1 Sutton-Smith	12
5.1.2 Lekens egenverdi.....	12
5.2 Lekbasert læring.....	13
5.2.1 Førskoleopplegget.....	14
5.2.2 Lek.....	15
6.0 Drøfting	16
6.1 Lekens egenverdi.....	16
6.2 Lekende læring	18
6.3 Pedagogisk grunnsyn	20
6.4 Hvordan bruke lek som utgangspunkt for læring, uten at det går på bekostning av lekens egenverdi?	21
7.0 Avslutning	22
8.0 Litteraturliste	24

1.0 Innledning

Skal barn leke for å leke, eller leke for å lære? Ifølge FN kan lek defineres på følgende måte: «Barns lek er enhver oppførsel, aktivitet eller prosess satt i gang, styrt og strukturert av barna selv; den finner sted når og hvor mulighetene oppstår» (FN, 2013, s.5).

At lek er viktig for barn og deres utvikling er det stor enighet om blant både forskere og pedagoger. Men hvordan lek kan defineres, og hvor stor plass den skal ta i barnehagen er det kanskje ikke like stor enighet om. For til tross for at vi alle vet hvor betydningsfull leken er, samt lekens egenverdi, er det en økende trend at voksenstyrte aktiviteter overtar mer og mer for den frie leken til barna i barnehagen (Øksnes & Sundsdal, 2018, s. 16).

«La barn være barn», er en setning jeg stadig faller tilbake på, som ellers stammer fra en gammel Redd Barna kampanje. Ser man til den franske filosofen Merleau-Ponty (1994), hevdet han at lek er en naturlig og typisk væremåte for barn, samt den mest dominerende virksomheten i deres liv (Bjørger, 2012, s.1). Ser man videre til rammeplanen kan man lese om barn og barndom, hvor det blant annet står at «barnehagen skal bidra til at alle barn får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8). Selv er jeg en stor fremsnakker for lek, og særlig da frilek. Lek initiert av barna selv. Lek som er indremotivert og bestemt av barna.

Leken har en egenverdi og den er uhorvelig viktig for barn og deres utvikling (Lillemyr, 2011, s. 33). Som ny mor tar jeg meg selv i å la sønnen min styre store deler av tiden vi har sammen. Når vi går ut for å leke lar jeg som regel han bestemme hvor vi skal gå og hva vi skal gjøre, og jeg prøver så godt jeg kan å følge han og hans interesser. Men etter nesten ti år i barnehagen, vet jeg at det er nærmest umulig å gjøre det samme der. Med store barnegrupper og mindre areal, samt både lovpålagt arbeid i form av en rammeplan, barneloven og andre stortingsmeldinger, blir det fort veldig mye som skal gjøres og læres i løpet av et barnehageår. I tillegg kan vi se til regjeringen som i 2008 gikk ut med en stortingsmelding (nr. 41 2008-2009) om hvordan de vil styrke barnehagen som en læringsarena. Her påpeker de også at barn er født til å lære (Kunnskapsdepartementet, 2008).

I denne bacheloroppgaven tar jeg for meg begrep som lek og læring, lekens egenverdi og barnehagelærerens barnesyn, og spørsmålet mitt er «Hvordan kan man bruke lek som et utgangspunkt for læring, uten at det går på bekostning av lekens egenverdi?»

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg husker ganske spesifikt det øyeblikket jeg forstod at det var barn jeg ønsket å jobbe med. Ikke at jeg nødvendigvis skulle fortsette som barnehageassistent eller bli pedagogisk leder, men å jobbe med barn på en eller annen måte. Jeg hadde jobbet som vikar i nesten to år, og var med på en planleggingsdag hvor vi skulle gjennom et par foredrag. Jeg husker ikke hva foredragsholderen het, men en setning hun sa har svidd seg fast i meg, og jeg tenker på den ganske så ofte i arbeid med barn. «Dere har *verdens viktigste* jobb dere» sa hun, før hun fortsatte «dere bygger hjerner». Noe med de ordene satte seg i meg, og har på en eller annen måte fulgt meg siden, og da jeg startet studiet for å bli barnehagelærer i 2020 oppdaget jeg fort hvor viktig lek og dens egenverdi er for barn og deres trivsel, glede, lykke og ikke minst, utvikling. På bakgrunn av dette, blandet med en sterk interesse for barns utvikling, lek og læring, ble tema lek og læring valgt.

1.2 Oppgavens oppbygging

Sentrale begrep som vil bli trukket frem og drøftet i denne oppgaven er lekens egenverdi, lek og læring og barnesyn/pedagogisk grunnsyn. Oppgaven består av 6 hovedkapitler. I innledningen presenterte jeg problemstillingen, og i undertittelen presenterte jeg bakgrunnen for valget av tema og problemstilling. Første kapittel har jeg kalt for teori og i dette kapitlet legger jeg frem teori og faglitteratur som er relevant for tema, og gjør rede for hva de sier om lek og læring, lekens egenverdi og barnesyn. Jeg redegjør også for Vygotskji sin teori om den proksimale utviklingssonen, samt Dewey sin læringsteori.

Videre kommer vi til metodekapitlet, hvor jeg presenterer valg av undersøkelsesopplegg, samt gjør rede for hvordan og hvorfor jeg har valgt å bruke den litteraturen jeg bruker som utgangspunkt for oppgaven min. Deretter kommer et kort kapittel, hvor jeg presenterer litteraturen jeg har brukt for å besvare problemstillingen min, før vi kommer til neste kapittel; empiri og analyse. I empiri- og analysekapitlet går jeg mer i dybden på hva litteraturen sier om gitt tematikk og legger frem min tolkning av innholdet. Nest siste kapittel er drøftingskapitlet. I dette kapitlet drøfter jeg problemstillingen min i lys av teori, empiri og egne erfaringer gjort i barnehagehverdagen. Til slutt kommer vi til avslutningen hvor jeg oppsummerer teksten og trekker frem de viktigste punktene med utgangspunkt i problemstillingen.

1.3 Avgrensning

Temaet jeg har valgt å skrive om er et enormt stort tema, med et hav av dokumenter, meninger og forskning om. Jeg har derfor måttet avgrense oppgaven for å kunne besvare problemstillingen min uten å forville meg inn på for mange irrelevante perspektiver. Jeg har derfor valgt å forholde meg til utvalgte begrep som lek og læring, lekens egenverdi og barnesyn.

2.0 Teori

Lek og læring er to begrep som på den ene siden ofte blir sett på som to motpoler, mens på den andre siden sies å være vevd inn i hverandre og vanskelig å skille (Lillemyr, 2011, s. 41). I rammeplanen for barnehagen står det at lek og læring skal ses i sammenheng (Kunnskapsdirektoratet, 2017, s. 7), og lekens egenverdi skal anerkjennes, samtidig som leken også skal være en arena for barns utvikling og læring (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.20). I dette kapittelet har jeg tatt utgangspunkt i Fredrik Lillemyr (2011) sin bok «Lek på alvor» og Eva Johansson (2011) sin «Små barns læring», samt Lev Vygotskji og John Dewey sine teorier om læring i sosiale perspektiver.

2.1 Lek og læring

Fredrik Lillemyr (2011) skriver i boken «Lek på alvor» at det kan være vanskelig å gi en tydelig definisjon av begrepet lek, og at enkelte har hevdet at lek er den mest dominerende form for virksomhet hos barn, spesielt med tanke på hvor stor betydning leken har for barns både fysiske og psykiske utvikling (s. 32). Lek er ikke bare noe barn gjør; det er en naturlig væremåte for dem, samt en grunnleggende livs- og læringsform (Lillemyr, 2011, s.36) og det er i leken at barn danner identitet, lærer om andre og om verden.

Lek er en konstant læringsprosess, og barna utvikler seg både kognitivt, motorisk og sosialt. Gjennom lek lærer barnet om egne evner, behov, interesser, konfliktløsning og grensesetting, og de kan ofte gå inn i en på-lik-som-verden, hvor barna kan teste ut og bearbeide situasjoner og erfaringer. I en slik uforpliktende leksituasjon kan barna utvikle seg og få større klarhet i hendelser de har vært med om (Lillemyr, 2011, s.33). I tillegg har leken en enorm betydning for barns sosialisering, hvor de utvikler språk, sosial kompetanse og sosial mestring, samt utvikling av selvoppfatning og identitet (Lillemyr, 2011, s. 36).

Lek er en aktivitet som i seg selv er engasjerende for barn, samtidig som den er indremotivert av barna (Lillemyr, 2011, s. 39-43). I Lek på alvor hevder Lillemyr at lek har en livsfunksjon for barn, og han fremmer også lekens egenverdi og dens betydning for barn.

Rammeplanen sier at lek og læring skal ses i sammenheng, og læring i denne sammenheng vil bli betraktet som noe som skjer konstant; i garderoben, ved lunsjbordet, i den frie leken eller i samlingsstund. I barnehagen vil læring være nært knyttet til omsorg og hverdagslige situasjoner, enten de er tilrettelagte eller skjer spontant på initiativ av barna (Lillemyr, 2011, s. 36).

2.2 Barnesyn

Barnehagelærerens syn på, og forståelse av lek, farges av dens pedagogiske grunnsyn, eller barnesyn. I følge Lillemyr skjer det mye læring i vid forstand i forbindelse med barns lek, og lek og læring må derfor sees i sammenheng (Lillemyr, 2011, s.37). For at læringen ikke skal overgå leken, og gå på bekostning av lekens egenverdi, blir det viktig og sentralt for barnehagelærere å reflektere rundt og være bevisst sine egne holdninger til lek, samt sitt eget barnesyn (Lillemyr, 2011, s. 40).

Eva Johansson (2011) beskriver barnehagelærerens barnesyn på tre måter; «barn er medmennesker», «de voksne vet best» og «barn er irrasjonelle» (s.58); «Barn er irrasjonelle» forklares med at den voksne begrenser barna. Har barnehagelæreren dette barnesynet vil holdningen til både barn og lek være mangelfull, og de voksne vil gjerne rette oppmerksomheten på det de opplever at barna mangler. Eksempelvis vil barns handlinger og lek virke planløse og uten intensjoner, og de voksne opplever barna som uten evne til å erfare eller skape mening (Johansson, 2011, s. 58-69). Et slikt pedagogisk grunnsyn vil også begrense barna i den forstand at den voksne til en viss grad vil gå ut ifra at barna gjør ting de ikke har tillatelse til, for eksempel for å teste grenser (Johansson, 2011, s. 70).

Det neste barnesynet er «de voksne vet best». Dette barnesynet beskrives med at barnehagelæreren handler ut ifra hva hun tenker er best for barnet, og man ser ofte et «ovenfra-og-ned-perspektiv» (Johansson, 2011, s. 66). Johansson (2011) beskriver dette synet med at barn har rett til å uttrykke vilje, ønsker og mening, mens medvirkning og medbestemmelse teknisk sett kun blir en illusjon. Eksempelvis kan barnehagelæreren spørre hva barnet vil, samtidig som hun velger for barnet. Barnet får ikke anledning til å svare før den voksne har valgt (Johansson, 2011, s. 67). Et barnesyn som dette kan også være preget av situasjoner hvor de voksne snakker om barna, over hodet på dem, og gjerne med en ironisk tone – som barna ofte ikke vil forstå (Johansson, 2011, s. 68-69).

Det tredje barnesynet Johansson (2011) skriver om, beskriver hun som «barn er medmennesker». Dette er et pedagogisk grunnsyn som er sterkt preget av respekt for barna, og barnehagelæreren vil behandle barna som likestilte, kapable mennesker og se på dem som individer med egne behov, ønsker, meninger, intensjoner og evner (s.58). Videre skriver Johansson (2011) at relasjonen mellom de voksne og barna vil være preget av kommunikasjon og samspill, hvor de voksne streber etter å gi barna oversikt og kontroll over egen tilværelse (s. 58). Holdningene til barnehagelæreren viser til forståelse og respekt for barns vilje, og det vil være vanlig å inngå kompromisser med barna.

Barnehagelæreren lytter til barna, snakker sammen med dem og forsøker deretter å komme til en overenskomst med barna (Johansson, 2011, s. 61). Å ha holdninger som dette handler ikke om å frasi seg all kontroll og makt, men heller om hvordan makten anvendes.

Johansson (2011) skriver videre om det hun kaller for «å ha tiltro til barns evner». Å ha tiltro til barns evner handler om at man har holdninger som sier at barn er kompetente personer som deltar aktivt i egen læring (Johansson, 2011, s. 82). Man regner med at barna er kapable, samt at de evner å forstå og kan utføre oppgaver. I tillegg handler det om at man ser barn har ressurser som man kan dra nytte av (Johansson, 2011, s.80). Dette samsvarer også med hvordan Lev Vygotskji betraktet barn, altså som kapable og ressurssterke personer (Stai, 2021).

2.3 Vygotskji og Dewey

At læring skjer i sosiale samhandlinger og relasjoner er det flere som har vært enige om gjennom tidene. To av dem er Lev Vygotskji og John Dewey. Vygotskji hevdet at læring skjer i de sosiale relasjonene, gjennom et sosialt og kulturelt fellesskap, og ble senere kjent for sin teori om at læring bør skje innenfor det han kalte for den proksimale utviklingssonen (Lillemyr, 2011, s. 128). Vygotskji sin proksimale utviklingssone handler om å finne en balanse mellom det som er for enkelt og det som er for vanskelig for barnet (Stai, 2021). Han mente at vi kan skille mellom det barnet mestrer på egenhånd og det barnet kan gjøre med støtte og veiledning. Vygotskji var opptatt av hvordan de voksne kunne støtte barnets læringsprosess, og mente at utviklingen skjer fra at barnet kan gjøre noe sammen med andre, til at det kan gjøre det på egenhånd (Stai, 2021). Vygotskji mente at ved å gi barnet den støtten og veiledningen det trengte for å lære, ble det dermed mulig for barnet å løse problemet på egenhånd, samt bygge opp kompetanse (Stai, 2021).

Dewey (1897) på sin side er kjent for slagordet «learning by doing» (Skagen, 2023), og mente, som Vygotskji, at all læring skjer gjennom de sosiale samhandlingene og relasjonene i miljøet vi lever i. Ifølge Dewey (1897) starter det en læringsprosess ubevisst fra fødselen av, og han hevdet i sin Pedagogiske Creed at å introdusere barn for målrettet læring som ikke har relasjon til det sosiale livet, som for eksempel lesing eller skriving, var å bryte med barnets natur. Han påpekte også at å gjøre dette, ville resultere i at det ble vanskeligere å oppnå ønsket læringsutbytte. Dewey (1897) mente at for å oppnå best mulig resultat og legge til rette for de best mulige læringsforholdene, må man ta utgangspunkt i barnets evner, interesser og sosiale liv.

3.0 Metode

En metode er ifølge Dalland (2020) det redskapet man bruker i møte med noe man vil undersøke. Det er med andre ord verktøyet eller hjelpen man tar i bruk for å samle inn den informasjonen man trenger for å svare på problemstillingen eller undersøkelsen (Dalland, 2020, s.54). Jeg har i denne oppgaven valgt å bruke en kvalitativ orientert dokumentanalyse som metode, og en dokumentanalyse er ifølge Sander (2022) en av de mest utbredte forskningsmetodene innen samfunnsvitenskap. Kort forklart handler det om at man går gjennom flere dokumenter for å finne svar på problemstillingen (Sander, 2022). Dokumenter som brukes i en dokumentanalyse kan være alt fra bøker til aviser, internettsider og offentlige dokumenter som for eksempel stortingsmeldinger (Sander, 2022).

3.1 Kvalitative forskningsmetoder

Når man gjør en dokumentanalyse, kan man analysere dokumentene både kvalitativt og kvantitativt. De kvantitative metodene er bra å bruke til spørsmål hvor svaret kan fremstilles i tall, eksempelvis om man skal finne gjennomsnittlig inntekt i en folkegruppe. Ønsker man derimot å finne svar på et mer helhetlig bilde av personenes levestandard, bruker man en kvalitativ metode (Dalland, 2020, s. 54).

Når man gjør en kvalitativ orientert dokumentanalyse går man mer i dybden på det man undersøker, og man prater gjerne om å gjøre forskningsbaserte intervjuer i denne sammenheng (Dalland, 2020, s.55). I mitt tilfelle blir dokumentene jeg bruker, altså bøkene og de andre kildene mine, som mine intervjuobjekter (Dalland, 2020, s. 55-56). Jeg har med andre ord søkt etter svar på spørsmålet mitt i bøkene jeg har brukt som utgangspunkt for oppgaven min. Ser man til Dalland igjen (2020), hevder han at enhver undersøkelse, enten det er en bacheloroppgave eller et omfattende forskningsprosjekt, også må ta høyde for forskerens bakgrunn (s.57). Jeg har sterke meninger og bevisste holdninger omkring temaet jeg undersøker i denne oppgaven, og min tekst vil være noe preget av det (Dalland, 2020, s. 57).

3.2 Valg av metode

Jeg var en god stund usikker på om jeg skulle velge intervju eller dokumentanalyse da problemstillingen min kan bli besvart ved hjelp av begge metodene. Jeg endte til slutt med å velge dokumentanalyse på grunnlag av de noe større mulighetene det gir da jeg står fritt i valg av dokumenter, og ikke må begrense meg til intervjuobjektets personlige erfaringer.

Da metode var valgt, måtte jeg lese mer om hvordan man bruker metoden for å finne svar på problemstillingen, og fant fort ut at en kvalitativ orientert metode ble best ettersom det jeg ønsket å finne ut av gjennom min bacheloroppgave var å finne god praksis for hvordan man kan bruke lek som utgangspunkt for læring, uten at det går på bekostning av lekens egenverdi. Ved hjelp av bøker, forskningsbaserte artikler, pålitelige nettsider og styringsdokumenter har jeg gjort mitt ytterste for å finne svar på problemstillingen.

3.3 Valg av dokumenter

For å gi meg selv de beste forutsetningene tok jeg et strategisk valg når det kom til valg av bøker og litteratur. Dette gjorde jeg ved å velge dokumenter med bestemte tematikker og spesifikke teorier (Dalland, 2020, s.79). I samarbeid med veileder valgte jeg å ta utgangspunkt i fagbøker/pensumbøker, som vi begge var enige i at ble gode valg for å finne svar på min problemstilling. I tillegg til dette diskuterte vi bredden på temaet, samt alle de mulige kildene man har når man gjør en dokumentanalyse. Vi kom derav frem til at det beste ville være å bruke bøkene som primærkilder, og artikler og annet som sekundærkilder.

Dette valgte jeg også å gjøre for å enklere kunne begrense meg selv og ikke ha så lett for å spore av og inn på andre temaer.

Etter litt søk i Google/Google Scholar og Oria oppdaget vi at Lillemyr (2011), Johansson (2011), Øksnes & Sundsdal (2018) og Størksen (2016) var de bøkene som kom hyppigst opp når man søkte etter bøker som omhandlet temaet lek, læring eller lekens egenverdi, og lekende læring. Dette ble dermed bøkene jeg valgte å bruke som mine primærkilder i søket på et svar til problemstillingen min.

3.4 Objektivitet, kildekritikk og feilkilder

Da dette er et tema jeg brenner for og har sterke meninger om, har jeg vært opptatt av å forsøke å holde meg objektiv til problemstillingen og dokumentene. Teksten min vil selvfølgelig være preget av mine holdninger til en viss grad, og det har derfor vært ekstra viktig for meg å være bevisst mine verdier på et personlig og faglig plan.

Å ha en slik bevissthet vil ifølge Dalland gjøre det enklere for forskeren (meg) å skille ut dokumentenes verdier og forholde seg til dem (Dalland, 2020, s. 61).

I tillegg til dette har det vært sentralt for meg å bruke troverdige og representative dokumenter, og jeg har hatt som mål at forskningen min skal være kumulativ. Det vil si at den bygger videre på pålitelig og troverdig forskning som allerede finnes på temaet (Dalland, 2020, s. 61). Jeg har vært bevisst på å ikke blande inn min egen mening i forsøket på å finne svar på problemstillingen i dokumentene, for også når man gjør en dokumentanalyse, vil alle inntrykk farges av egne erfaringer og holdninger (Dalland, 2020, s. 109).

Som Dalland (2020) påpeker, er vi ikke nøytrale registreringsapparater, og måten jeg tolker dokumentene og litteraturen på, vil være min største og viktigste feilkilde (s.109).

Viser igjen til Dalland (2020), som skriver at kildekritikk betyr «å vurdere og å karakterisere den litteraturen du har funnet» (s.152). I min bacheloroppgave har jeg til min beste evne vurdert bøkene og litteraturen jeg har funnet som relevante i henhold til problemstillingen, og det har vært en lang prosess å velge hvilke dokumenter som er best å bruke i denne sammenheng.

4.0 Kort presentasjon av dokumentene

I dette kapitlet vil jeg gi en kort presentasjon av dokumentene som gir utgangspunkt for neste kapittel, empiri og analyse.

4.1 Lekelyst i barnehagen – hvordan fremme lekens egenverdi

«Lekelyst i barnehagen – hvordan fremme lekens egenverdi» er skrevet av Maria Øksnes og Einar Sundsdal. Budskapet forfatterne til denne boken ønsker å fremlegge er at voksne må støtte barnas lek, og våge å være sammen med dem på lekende måter. Boken tar for seg lekens egenverdi og hvordan ansatte i barnehagen kan arbeide med barnas frie og spontane lek. Denne boken støtter seg mye på Sutton-Smith og hans lekteorier, og hevder at den frie og ville, spontane leken til barn er truet av den mer voksenstyrte målretta leken.

4.2 Lekbasert læring

Lekbasert læring var et forskningsbasert prosjekt i Agder kommune, også kalt Agderprosjektet. Forskerne ga i etterkant av prosjektet ut et hefte med alle aktivitetene grundig beskrevet. Dette er utgangspunktet for meg når jeg refererer til Agderprosjektet. Målet med prosjektet var å utvikle og teste ut et førskoleopplegg, for å gi barn et bedre og likere læringsgrunnlag ved skolestart. De hadde 200 barnehager i Agder med seg, hvor én halvdel testet førskoleopplegget og den andre halvdel fortsatte som før. Barna som deltok ble kartlagt etter fire kjerneområder før prosjektstart, etter endt barnehageår, samt et år etter skolestart.

5.0 Empiri og analyse

I dette kapittelet tar jeg for meg de to bøkene presentert ovenfor. Å analysere betyr at man går gjennom dokumentene og litteraturen for å finne svar på problemstillingen, og ifølge Dalland (2020) skal en analyse hjelpe til med å finne ut hva dokumentene forteller når man søker mening i litteraturen (s. 94). Nedfor vil jeg analysere innholdet i bøkene i lys av min problemstilling, og fremlegge min tolkning av hva bøkene sier om lek og læring, lekens egenverdi, samt barnesyn og voksenrollen. Jeg vil først gå i dybden på «Lekelyst i barnehagen» av Øksnes & Sundsdal (2018) før jeg deretter går i dybden på «Lekbasert læring» av Størksen et al. (2016).

5.1 Lekelyst i barnehagen

Øksnes & Sundsdal (2018) påpeker det Merleau-Ponty hevdet, at lek er barns egentlige væremåte og livsform, og trekker frem at det med dette som utgangspunkt, finnes det overraskende lite forskning som er opptatt av hva lek egentlig betyr for barn (s. 43).

I boken «Lekelyst i barnehagen» siterer de Sutton-Smith, som påpeker hvordan barns lek de seneste tohundre årene har blitt beskrevet som et slags verktøy for sosial, motorisk og kognitiv vekst, hvor man har ansett barns lek primært som utvikling, og ikke som forlystelse (Øksnes & Sundsdal, 2018, s. 48). Boken tar for seg flere tilnærminger til lek og leketeorier som i all hovedsak handler om barns utvikling, både psykisk, sosialt og fysisk, og hevder samtidig at den ville, frie leken blir skjøvet til siden (Øksnes & Sundsdal, 2018, s.49).

Eksempelvis kritiserer de Samuelsson & Carlsson sin utviklingspsykologiske teori om det lekende lærende barnet, hvor leken blir sett på som et middel for å oppnå akademiske mål (Øksnes & Sundsdal, 2018, s.50).

Øksnes & Sundsdal (2018) er klare i sine tanker om hvorvidt barn får leke for lekens skyld, eller om barn får leke for at de voksne skal dra nytte av lekens fordeler, og påstår at selv om gleden ved leken verdsettes, verdsettes den ikke nok (s. 52-53). Øksnes & Sundsdal (2018) viser også til at vi lever i en tid hvor leken, nå mer enn noen gang tidligere, blir betraktet som verdifull og viktig for barnet, samtidig som den først og fremst blir brukt som et middel og verktøy for videre utvikling og målrettet lærings situasjoner (s. 53).

5.1.1 Sutton-Smith

Boken baseres i store drag på Sutton-Smith og hans teori om lek. Sutton-Smith beskriver lek som et uforutsigbart fenomen som det er vanskelig å styre i bestemte retninger. Øksnes & Sundsdal (2018) skriver videre at man som ansatte i barnehagen gjerne ønsker å bruke leken som verktøy til utvikling og læring av eksempelvis språk, matematikk eller sosialisering, men at vi aldri vil ha noen form for garanti for at dette vil skje, nettopp fordi at man ifølge Sutton-Smith ikke kan forutsi hvor leken fører (Øksnes & Sundsdal, 2018, s.58). Ifølge Øksnes & Sundsdal (2018) hevder Sutton-Smith også at i tillegg til at leken har en egenverdi og er en fornøyelse i seg selv, har den en livsfunksjon som gjør det mulig å leve et fullverdig liv. Han sammenligner lek med sex, i den mening at sex tjener sin evolusjonære hensikt ved å bringe nytt liv til verden, tjener leken en likedan hensikt, ved at verden oppleves som verdt å leve i (s. 60).

5.1.2 Lekens egenverdi

Som Lillemyr (2011) påpeker i sin bok «Lek på alvor», fremlegger også Øksnes & Sundsdal (2018) lekens egenverdi, samt Frøbels tanker om hvordan lek i all hovedsak bidrar til barns følelse av glede, lykke og tilfredsstillelse (s.63). Lekens egenverdi knyttes ifølge Øksnes & Sundsdal (2018) til den umiddelbare glede, lykke, fornøyelse og velbehag som barn finner i den. Leken er ifølge dem, et eget fenomen, en egen verden og et eget vesen, som i seg selv er verdifullt (s. 63).

Å kunne se på leken som det den er beskrevet som her, vil alltid være avhengig av den som ser leken. Barn leker ulikt ut ifra alder, kjønn, dag og humør. De leker høylytt og stille, voldsomt og rolig, høyt og lav, fort og sakte. Lek som er typisk fysisk og voldsom, som for eksempel lekeslåsning kan ofte bli begrenset eller stoppet av den voksne (Øksnes & Sundsdal, 2018, s.52), til tross for at man vet hvor betydningsfull den slags lek er med tanke på utvikling av identitet og å kunne sette grenser for seg selv og andre.

Oppsummert handler «Lekelyst i barnehagen; å fremme lekens egenverdi» etter min tolkning om at leken, i dens rene og egne, barneinitierte form, i de fleste tilfeller blir skjøvet bort til fordel for lek som til en viss grad blir styrt av voksne, for å oppnå visse læringsmål.

Forfatterne ønsker å bidra til å skape en forståelse for hva lek er, samtidig har de et ønske om å danne en basis for en slags profesjonell trygghet, som gjør at man som voksne i barnehagen kan delta i den daglige lekne hverdagen til barna (Øksnes & Sundsdal, 2018, s. 115).

5.2 Lekbasert læring

Lekbasert læring var som nevnt et forskningsbasert førskoleopplegg i Agder, også kalt Agderprosjektet. Prosjektet hadde med seg elleve forskere, og jeg vil derfor referere til dem som «forskerne» eller Størksen et al. Førskoleopplegget gikk ut på å innføre lekbaserte læringsaktiviteter med en hensikt om å begeistre og engasjere førskolebarna. Forskerne i prosjektet la opp til minst 8 timers førskoleaktiviteter i uka, og ble testet ut i en feltstudie hvor 200 barnehager deltok. Barnehagene ble delt inn i en fokusgruppe som fikk tildelt førskoleopplegget for alle femåringene i barnehagen, og en sammenligningsgruppe som fortsatte som vanlig. Agderprosjektet kartla barna i fokus- og sammenligningsgruppen før prosjektstart, på slutten av barnehageåret og ett år senere, ved slutten av første klasse (Midttveit, 2019).

Forskningen viste, også et år etter skolestart, at førskoleopplegget ga læringsgevinst. Grad av læring ble satt ut fra barnas gjennomsnittsskår før introduksjon av førskoleopplegget, og forskerne så i tillegg på barnas familiebakgrunn. Forskerne hadde en hypotese om at læringsgevinsten ville være noe høyere for barn med høyt utdannede foreldre, men resultatene viste at den var den samme for barn med lavt utdannede foreldre (Midttveit, 2019). Med andre ord ga Agderprosjektet god læringsgevinst til alle barn, uavhengig av familiebakgrunn og ferdigheter før opplegget (Midttveit, 2019). Det er også verdt å merke at førskoleopplegget ga barnehagelærerne som deltok en videreutdanning innen førskolepedagogikk, samt muligheten til å medvirke i valg av aktiviteter og tema.

5.2.1 Førskoleopplegget

Førskoleopplegget ble lagd for å stimulere fire kjerneområder, som forskerne hevder er særlig avgjørende for at barn skal klare seg faglig og sosialt bra på skolen. Disse områdene er; sosial kompetanse, selvregulering, matematikk og språk (Størksen et al., 2016, s.8).

Opplegget er bygget på teori og kunnskap knyttet til trygge, varme relasjoner, og baserer seg på at dette er grunnleggende og sentralt for å nå målene med lekbasert læring (Størksen, et al., 2016, s.8). Størksen et al., (2016) skriver også tydelig frem hvilke holdninger og hvilken voksenrolle som blir avgjørende og grunnleggende for ikke bare opplegget, men også for barns kognitive utvikling, og det påpekes at opplegget baserer seg på den autoritative voksenstilen som utgangspunkt (Størksen et al., 2016, s.10).

Videre forklarer forfatterne at en autoritativ voksenstil bygger på varme og omsorgsfulle relasjoner, samtidig som man kan sette tydelige grenser. Slike voksne opptrer på en tydelig måte, og viser stor grad av respekt, varme og innlevelse for barna, noe som igjen skaper best mulige forutsetninger for utvikling (Størksen et al., 2016, s.10).

Førskoleopplegget tar dermed utgangspunkt i at trygge, varme relasjoner skal være en del av hverdagen i barnehagene som deltar i prosjektet (Størksen et al., 2016, s.10). Ifølge Størksen et al., (2016) skal de voksne være stabile og konsekvente, samt hjelpe barna med å organisere og sette ord på følelser. Forfatterne påpeker også at humor og glede er avgjørende for å ha en god dag, både for barn og voksne, og at det er viktig for barna å ha voksne som legger til rette for dette. Barna skal også oppleve mestringsfølelse, samt erfare voksne som deler deres begeistring (s.10). Den autoritative voksenstilen er preget av å vise både innlevelse og anerkjennelse, samtidig som den voksne kan ta kontroll og sette grenser når det trengs. Men det er også viktig å merke seg at de tydelige grensene settes og formidles gjennom positive forventninger, og ikke gjennom irettesettelse og kjeft (Størksen et al., 2016, s. 10)

Størksen, et al., (2016) skriver videre at de anerkjenner hvor viktig leken er for barn, samt barns utvikling, læring og trivsel, og forklarer hvordan førskoleopplegget skal legge til rette for at barna skal få mulighet til både fri lek og veiledet lek. De formelle læringssituasjonene som det blir lagt opp til i førskoleopplegget skal være planlagte, og bli gjennomført på en måte som gjør at barna opplever de som meningsfulle og lystbetonte. Barna skal i tillegg oppleve følelsen av medvirkning, samtidig som barnas interesser og ideer skal ivaretas underveis i læringssituasjonene (Størksen et al., 2016, s.13).

5.2.2 Lek

Lekbasert læring fremhever, ifølge Størksen et al., (2016), begge formene for lek ved å utvide den frie og spontane leken. Dette forklarer forfatterne at barnehagelærere kan gjøre ved å veilede den frie leken på en indirekte måte, og samtidig tilrettelegge for at ny læring blir innbakt i meningsfulle kontekster. Med andre ord skal den voksne til en viss grad styre den frie leken i den retningen han ønsker, for å oppnå satte læringsmål (Størksen et al., 2016, s.13). Videre skriver forfatterne at veiledet lek handler om å at de voksne på en lekende måte deltar i leken ved å for eksempel legge opp til at barna skal leke butikk eller brannstasjon, og på den måten styre leken i den retningen det ønskes (Størksen et al., 2016, s. 13).

Denne type veiledet lek har ifølge Størksen et al., (2016) vist seg å ha en positiv overføringsverdi til en annen lek, ved at barna gjerne tar med seg temaet og fortsetter å utforske det, noe de kanskje ikke hadde gjort om den voksne ikke tilrettela for det (s.14).

Boken er oversiktlig og detaljert, og tar for seg ett kjerneområde om gangen, med tilhørende aktiviteter. Aktivitetene er grundig beskrevet, og forfatterne forklarer på en ryddig måte hva, hvordan og hvorfor. I forkant av alle kjerneområdene og aktivitetene forklarer forfatterne fint hva prosjektet handler om, den autoritative voksenstilen og deres teori om lek og læring.

6.0 Drøfting

I dette kapittelet vil jeg drøfte problemstillingen min i lys av teorien og dokumentene presentert tidligere i teksten, samt egne erfaringer som ansatt i barnehagen.

Jeg har valgt å dele inn dette kapittelet i mindre kapitler for å gjøre det mer oversiktlig og ryddig.

6.1 Lekens egenverdi

Først og fremst ønsker jeg å drøfte betydningen av lek som noe indremotivert, noe som har en helt egen verdi for barna, samt noe eksistensielt. Lekens egenverdi er det temaet jeg har basert denne oppgaven på, og det er på grunnlag av at jeg av erfaring ser på det som helt utelukkende viktig å være bevisst på hvor betydningsfull leken er for barna om man skal jobbe i barnehagen, enten det er som pedagog eller assistent, utfører eller styrer.

Lek er ikke noe barn gjør for å lære eller utvikle seg, ei heller for at de ikke har annet å gjøre. Det er den mest dominerende og naturlige væremåten de har, og de gjør det fordi det er gøy og gir dem en følelse av glede og lykke (Lillemyr, 2011, s. 36). I tillegg til at lek er indremotivert av barna, og noe de nesten har en slags indre trang til å gjøre, tjener det en helt grunnleggende livs- og læringsform. Gjennom lek utvikler barna seg selv, fysisk, psykisk og sosialt. De lærer om seg selv, andre rundt seg, samt verden og miljøet de befinner seg i. Barn som leker lærer om egne og andres evner, grenser, behov og interesser, og kan i tillegg bearbeide tidligere erfarte situasjoner og hendelser (Lillemyr, 2011, s. 33). Lek er med andre ord en helt avgjørende del av barns oppvekst og livsverden, og setter i tillegg opp for de mest optimale forholdene for egen læringsprosess. Lekens egenverdi handler om den umiddelbare følelsen barna får når de leker. Glede, lykke, fornøyelse og velbehag er ord Øksnes & Sundsdal (2018) bruker for å sette ord på det (s.63), og jeg tror de fleste voksne kan tenke seg til følelsen som den frie leken gir barna, for vi har tross alt alle vært barn en gang.

Ser man på FNs barnekonvensjon, artikkel nr. 31, kan mye tyde på at den frie leken forsvinner mer og mer fra barns liv. Artikkelen fastslår at barn har rett til tid for seg selv, der ingen voksne organiserer eller kontrollerer dem (Barnekonvensjonen, 2013, art.31). De har rett til tid der de kan være frie fra ethvert krav, frie til å gjøre «ingenting» (Øksnes & Sundsdal, 2018, s. 28). Selv om lek skal sees i sammenheng med læring, skal barnehagen også verne om leken i seg selv, og ivareta barnas behov for lek. «Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes» står det i rammeplanen for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.20)

Det kan være forvirrende å lese styringsdokumenter som dette, og det kan være vanskelig som snart nyutdannet pedagog å begripe hvordan man skal klare å verne om barnas behov for lek, samtidig som man skal fremme læring, og gjøre barna klare for skolen. For til tross for all kunnskap man har om lek og dens egenverdi, om hvor viktig den er for barn, og hvor mye den bidrar til barns sosiale, fysiske og psykiske utvikling, og ikke minst identitetsutvikling (Lillemyr, 2011, s. 33), har man som barnehagelærer også en rammeplan og et mandat å forholde seg til. Rammeplanen er tydelig på hva man skal gjøre og hvordan man skal gjøre det, og i kapittel 8 «barnehagens arbeidsmåter», er det listet opp åtte punkter på hvordan personalet i barnehagen skal arbeide for å «ivareta barnas behov for omsorg og lek, samt fremme læring og danning, og gi barna mulighet for medvirkning» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.43). Blant annet skal man veksle mellom spontane og planlagte aktiviteter, men man skal også ta «utgangspunkt i barnas erfaringer, interesser ...» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 43), slik som Dewey også påpeker i sin Pedagogiske Creed (1897).

6.2 Lekende læring

Videre vil jeg drøfte lekbasert læring, eller lek og læring sett i sammenheng.

Agderprosjektet er et førskoleopplegg som ifølge forfatterne tar utgangspunkt i barns naturlige væremåte, og i tillegg viser de til at det er stor enighet blant forskere og praksisfeltet; at barn i barnehagen lærer best gjennom lek. De påpeker også barns naturlige søken etter mening og sammenheng, og hevder at med det som utgangspunkt, er hverdagen full av muligheter for læring (Størksen et al., 2016, s. 13). Dette skriver også Johansson (2011) i sin bok «Små barns læring», hvor hun skriver om en strategi hun mener barnehagelærere kan bruke for å støtte opp om barns læring. Ifølge Johansson (2011) kan barnehagelæreren betrakte og forstå alt barn gjør, som læring (s.83).

Hun mener at gjennom å studere barns lek og aktiviteter, kan man samtidig prøve å forstå barnas læring, og til gjengjeld både se og synliggjøre den læringen (Johansson, 2011, s. 83). Et annet aspekt av Johansson (2011) sitt perspektiv på læring, handler om at man skal ha tiltro til barns intensjoner, og deretter til beste evne tilpasse arbeidsmåten sin etter barnas interesser, ønsker og initiativer (s. 86).

Lekbasert læring, slik jeg forstår det, handler på den ene siden om ideen om å la barn ha sin frie spontane lek, mens det på den andre siden handler det om å til en viss grad forstyrre den. Størksen et al., (2016) hevder at lekbasert læring fremhever to former for lek, som ifølge dem er særlig viktig; fri lek og veiledet lek (s.13). Videre forklarer de at den frie leken er uten voksenstyring, men at man gjerne kan utvide denne «læringsmuligheten ved å tilføre enda mer veiledet lek ...» (Størksen et al., 2016, s.13). Med andre ord skal man som voksen gripe inn i leken, for å tilrettelegge for mer målrettet læring. Dette er ikke uvanlig å se i barnehagen, også Øksnes & Sundsdal (2018) påpeker dette og viser til at mange voksne blander seg inn i barns lek, for å blant annet hjelpe utenforstående barn inn i leken (s. 107), eller som jeg selv har erfart, for å tone ned støynivå inne på avdelingen.

I 2022 kunne vi lese at fire av fem førsteklasselærere forventer at barna skal kunne skrive og lese enkle ord innen jul (Fladberg, 2022), og selv om lekbasert læring og Agderprosjektet ga læringsgevinst, til og med et år etter skolestart (Midttveit, 2019), stiller jeg meg noe kritisk til et slikt opplegg. Det jeg ser på som problematisk er at det blir satt av to hele timer, fire dager i uken, til tilrettelagte, voksenstyrte aktiviteter. Selv om to timer kanskje ikke høres mye ut, vil det etter mine erfaringer spise mye av den frie leken sin tid, som allerede blir påvirket av blant annet andre gjøremål og administrativt arbeid. Øksnes hadde i 2010 en samtale med tre 6-åringer, hvor de pratet om lek og arbeid, der Øksnes (2018) blant annet spurte om barn arbeider (s.56). Etter litt frem og tilbake med svar fra barna, kom det frem at barna nærmest så på lek som motpolen til arbeid. Barna sa for eksempel at når de får være med barnehagelæreren å bake anser de det som arbeid, mens liksombaking var lek (Øksnes & Sundsdal, 2018, s. 56). Med dette som utgangspunkt kan førskoleoppleggets lekende læring bli betraktet som arbeid og ikke lek av enkelte barn.

Dette viser også hvor komplekst lek som fenomen er, og hvor vanskelig det er å kombinere med læring, uten at det går utover lekens egenverdi. I tillegg til at voksenstyrte eller tilrettelagte aktiviteter muligens kan bli betraktet som arbeid av barna, viser flere til at barns frie lek er truet, og enkelte forskere som for eksempel Elisabeth Bjørnestad, har også gått ut i media og sagt at leken har mistet sin posisjon (Fladberg, 2022). Her viser også artikkelen til at i 2001 var barneinitiert frilek den vanligste arbeidsformen blant 6-åringene i skolen, mens 20 år senere var dette byttet ut med høytlesning eller gjennomgang av faglig stoff av læreren (Fladberg, 2022). Samtidig kan det være verdt å merke seg at det nylig kom et nytt PISA-sjokk hvor det påpekes at ikke bare gjør norske elever det dårligere enn noen gang innen fag som matematikk, lesing og naturfag, det skapes også større forskjeller mellom de sterke og svake elevene og flere føler at de ikke passer inn og det har i tillegg vært en økende trend med spesialpedagogiske henvisninger og diagnostiseringer (Larsen, 2023).

6.3 Pedagogisk grunnsyn

Uansett hvordan man stiller seg i forhold til problemstillingen, tenker jeg at det er helt avgjørende å være seg bevisst hvilket barnesyn man har, samt hvilken holdning man har til lek og dens plass i barnehagen. For én ting som går igjen i alle dokumentene mine, er at holdningene dine og barnesynet ditt, har enormt mye å si for hvordan hverdagen til barna blir.

Johansson (2011) har som nevnt delt barnesyn inn i tre kategorier: «Barn er medmennesker», «Voksne vet best» og «Barn er irrasjonelle» (s.58). Johansson (2011) forklarer beskriver videre det hun kaller for «barnet som er, og barnet som skal bli», som baserer seg på en artikkel Berit Bae skrev i 2007 for kunnskapsdepartementet. Bae (2007) tar for seg blant annet barnesyn, og hvordan man som voksen kan møte barnet på best mulig måte. På den ene siden kan man ifølge Bae (2007) se på barn som ufullkomne mennesker, som hele tiden må utvikles og forandres til noe annet enn hva de er; «human becomings». På den andre siden forklarer Bae «human beings» som samsvarer mer med det moderne barnesynet og det Johansson (2011) kaller for «barn er medmennesker». Å ha et barnesyn som «Human beings» samsvarer med handler om å møte barn som fullverdige mennesker, individer med egne følelser, tanker og meninger (Bae, 2007). At man ser på barn som medmennesker er et barnesyn som igjen samsvarer med det Størksen et al., (2016) kaller for en autoritativ voksenstil (s.10). En autoritativ voksenstil er den voksenstilen som ifølge Roland fungerer best av alle, og en slik voksenstil, eller voksenrolle, handler som nevnt om å være en varm, forståelsesfull og omsorgsfull voksen, kombinert med at man kan gi tydelige krav, forventninger og grenser (Cranner, 2021).

En voksenstil som dette, sett i sammenheng med et barnesyn som ser på barna som kapable små folk og medmennesker, hvor deres erfaringer og meninger er viktige, og der leken er en sentral del for barnas sosiale liv og samspill, samt utgangspunkt for deres læring i sosiale relasjoner, virker for meg som ett steg nærmere et svar på problemstillingen min. Ser vi til Vygotskji og hans sosiale læringsteori (Mørch & Rodina, 2023), samsvarer den med hvor viktig det sosiale er for barns læring, da han mente at all læring er avhengig av menneskene i barnets nære relasjoner og omgivelser. Han hevdet også at barns læring, kunnskap, holdninger og verdier utvikler seg i samhandling med andre barn og voksne (Mørch & Rodina, 2023).

6.4 Hvordan bruke lek som utgangspunkt for læring, uten at det går på bekostning av lekens egenverdi?

For å prøve å nærme meg et svar på problemstillingen, ønsker jeg å vise til Øksnes & Sundsdal (2018) sine ulike syn på de voksnes rolle i barnas lek. For som dem, kan jeg av erfaring, kjenne meg igjen i de to mest typiske måtene voksne ofte blander seg inn i leken på; enten ved å blande seg inn for mye, og se på leken som et pedagogisk hjelpemiddel eller verktøy, eller med det de kaller for «berøringsangst», hvor den voksne trer helt til siden og lar de lekende barna være totalt i fred (Øksnes & Sundsdal, 2018, s.86-87). Selv tenker jeg at en plass i midten av de to ytterpunktene er fint, hvor man som barnehagelærer er klar over, og reflektert rundt hva det innebærer å respektere barns lekekultur (Øksnes & Sundsdal, 2018, s. 91).

Jeg tror at som Lillemyr påpeker at å være reflektert rundt og bevisst på sine egne holdninger, men også sitt eget barnesyn, ikke bare er viktig for barnehagelærere, men alle som jobber i barnehagen, enten de er pedagoger, assistenter, utførere eller styrere (Lillemyr, 2011, s.41). For hvordan man forstår seg på og møter barn og deres væremåte, er med å avgjøre hvordan barna vokser opp, og etterhvert hvem de utvikler seg til å bli. Som Lillemyr (2011) også påpeker, er det viktig at de voksne i barnehagen gjør seg bevisst sine egne holdninger til barn og lek. Han understreker at dette er av betydning for å kunne ta både barna og leken på alvor (s.40). Det er også viktig å huske på noe både Lillemyr (2011, s.41) og Størksen et al., (2016, s.10) påpeker; for at barnet skal tørre å utfolde seg, tørre å være seg selv og derav tørre å leke og lære i barnehagen, trenger det en følelse av trygghet. Å føle seg trygg i barnehagen kommer av at man har trygge relasjoner med gode, varme og trygge voksne, som er forutsigbare, omsorgsfulle og tydelige.

7.0 Avslutning

Avslutningsvis ønsker jeg å samle noen tråder og oppsummere de viktigste punktene fra teksten. For det første tenker jeg at lek er det aller viktigste barna har. Ikke bare fordi det er så grunnleggende og sentralt for barnas utvikling, både psykisk, fysisk og sosialt, eller fordi det gjør livet verdt å leve. Jeg tenker det er det viktigste de har, fordi det har en så ufattelig stor egenverdi for dem. Lekende barn er noe av det fineste jeg vet om. Gleden, lykken, spenningen og alle følelsene barna opplever, er for meg nok til å kunne påstå at barn skal og alltid må få lov til å leke. De utvikler seg og får mulighet til å utfolde seg.

De kan være konge og magisk, sveve over skyene, og blomstre som en blomst, og ingenting er umulig. Å leke er en helt fantastisk del av det å være barn, og helt ærlig håper jeg at som fremtidig pedagog i barnehagen aldri glemmer hvor betydningsfullt det er.

For det andre, til tross for min kanskje noe romantiske måte å se på barns lek, må også jeg innse at en barnehagehverdag preget av kun frilek ikke er reelt eller mulig å få til.

Som nevnt tidligere har jeg jobbet i barnehagen i snart ti år, og har i tillegg fått være i praksis i ulike barnehager de seneste årene. Jeg vet, like godt som alle andre som jobber i barnehagen, at det finnes både nasjonale og interne styringsdokumenter som man må forholde seg til.

Rammeplanen er klar og tydelig på at både lek og læring skal fremmes og ivaretas, og de skal helst bli sett i sammenheng. I tillegg er jeg også klar over det høye sykefraværet og den lave bemanningsnormen vi dessverre har i barnehagene. Få voksne, mange barn og flere gjøremål, samt målbare forventninger er ofte realiteten, og gjør at vi må spise av barnas tid til den frie leken.

For det tredje tenker jeg som Dewey påpeker, at det er viktig å kunne ta utgangspunkt i barnas interesser, erfaringer og forutsetninger. Ofte blir det kanskje hva barna ikke kan, eller hva de voksne kunne tenke seg at barna skal kunne, som blir utgangspunkt for læringen i barnehagen. Tar man derimot utgangspunkt i barnas interesser og erfaringer, kan man snu det litt rundt og bruke dette som utgangspunkt for barns læring. Som barnehagelærer har man alltid visse læringsmål og forventninger å forholde seg til, som for eksempel at man ifølge rammeplanen skal «legge til rette for helhetlige læringsprosesser ...» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.22), eller at fire av fem førsteklasse lærere forventer at barna skal kunne visse ting innen jul (Fladberg, 2022). Hvordan vi i barnehagen hjelper barna til å evne dette finnes det ingen fasit på, men å sitte ned og ha en «skolsk» tilnærming tror jeg ikke er den rette veien å gå.

Helt til sist vil jeg påpeke noe av det jeg anser som det viktigste man gjør som en barnehagelærer, nemlig å reflektere rundt egne holdninger, væremåte og eget barnesyn. At man respekterer barn og deres barnekultur, væremåter, ønsker, meninger og intensjoner. At man har tiltro til barns evner, og går ut ifra at de er kapable små medmennesker som skal behandles med respekt og omsorg. Klarer man å være en slik voksen, som også forstår dybden av lekens egenverdi og hvor utrolig verdifull den er for barns, ikke bare læring, men også glede og velvære, fantasi og kreativitet, selvfølelse og identitet, tror og håper jeg at man kan finne sin egen måte bruke leken som utgangspunkt for læring, uten at det går på bekostning av lekens egenverdi.

8.0 Litteraturliste

- Bae, B. (10.01.2007). *Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Regjeringen.no <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>
- Bjørgen, K. (2012). *Fysisk lek i barnehagens uterom* (s.1-15). Nordisk barnehageforskning 2012. Studocu.com <https://www.studocu.com/no/document/oslomet-storbyuniversitetet/natur-helse-og-bevegelse/418-artikkelen-812-1-10-2012-1018/5738072?ssp=1&darkschemeovr=1&setlang=nb-NO&safesearch=moderate>
- Cranner, K. V. (16.06.2021). *Dette er oppdragerstilen som fungerer*. Forskning.no. <https://www.forskning.no/barn-og-ungdom-boker-partner/dette-er-oppdragerstilen-som-fungerer/1871419>
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg). Gyldendal
- Dewey, J. (16.01.1897). *My Pedagogic Creed*. The School Journal, Volume LIV, Number 3. (s. 77-80). http://playpen.meraka.csir.co.za/~acdc/education/Dr_Anvind_Gupa/Learners_Library_7_March_2007/Resources/books/readings/17.pdf
- Fladberg, K. L. (13.12. 2022). *Forskere om dagens førsteklasse. – Leken har mistet noe av sin posisjon*. Dagsavisen.no <https://www.dagsavisen.no/nyheter/2022/12/13/forskere-om-dagens-forsteklasse-leken-har-mistet-noe-av-sin-posisjon/>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget
- Johansson, E. (2011). *Små barns læring – møter mellom barn og voksne i barnehagen*. Gyldendal
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. Utdanningsdirektoratet
- Larsen, M. H. (05.12.2023) PISA: *Norske elever har blitt dårligere i matte, naturfag og lesing*. Dagsavisen.no <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2023/12/05/pisa-norske-elever-har-blitt-darligere-i-matte-naturfag-og-lesing/>
- Lillemyr, O. F. (2011). *Lek på alvor* (3.utg). Universitetsforlaget
- Lillemyr, O. F. (2011). *Lek – opplevelse – læring – i barnehage og skole* (3.utg). Universitetsforlaget
- Midttveit, I. (2019). *Lekbasert læring gir læringsgevinst*. UiS.no, læringsmiljøseneteret. <https://www.uis.no/nb/laringsmiljosenteret/forskning/agderprosjektet#/>

- Mørch, W. T. & Rodina, K. (31.08.2023). *Lev Vygotskji*. SNL.no
https://snl.no/Lev_Vygotskij?ssp=1&darkschemeovr=1&setlang=nb-NO&safesearch=moderate
- Sander, K. (2023). *Dokumentanalyse / innholdsanalyse*. eStudie.no
<https://estudie.no/dokumentanalyse/>
- Stai, S. (2021). *Vygotskji og kognitiv utvikling*. NDLA.no
<https://ndla.no/nb/subject:1:56ea35da-73d9-431f-a451-19f24f564f59/topic:2:70023834-50f5-4c9a-ac5c-df3d4bf3394d/topic:1:11d0a502-9005-411a-85f9-9ce87cc6f9e9/resource:069f1543-e9aa-4d99-9070-d0065f5909b2>
- Størksen, I., Braak, D., Breive, S., Lenes, R., Lunde, S., Carlsen, M., Erfjord, I., Hundeland, P. S. & Rege, M. (2018) *Lekbasert læring – et forskningsbasert førskoleopplegg fra Agderprosjektet* (2.utg), GAN Aschehoug
- Øksnes, M. & Sundsdal, E. (2018). *Lekelyst i barnehagen – å fremme lekens egenverdi*. Cappelen Damm Akademisk
- FNs konvensjon om barns rettigheter (2013). *Generell kommentar nr. 17 (2013) om barnets rett til hvile, fritid, lek, fritidsaktiviteter, kulturliv og kunstnerisk virksomhet* (art.31). Regjeringen.no
https://www.regjeringen.no/contentassets/1376fac2fe2a427389f9f94b52acdefc/crc-c-gc-17_en_nor.pdf